

Van dijken naar dynamiek in het landschap

Teun Terpstra over zeespiegelstijging, wisselpolders en de kunst om draagvlak te creëren

Landelijke Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransitie (LLKS). Een brede expertise met één gezamenlijke missie: systeemtransities versnellen voor een veerkrachtige samenleving. In deze reeks spreken we met lectoren die onderzoek doen naar klimaatverandering en systeemtransities. Deze keer: Teun Terpstra, lector Resilient Deltas aan HZ University of Applied Sciences. Ook is hij Civiel ingenieur én gedragswetenschapper, gespecialiseerd in waterveiligheid, de toekomst van de zuidwestelijke delta en mede-auteur van de publicatie [“De rol van praktijkgericht onderzoek als katalysator van systeemtransities gerelateerd aan klimaatverandering”](#).

Als Teun vertelt over zijn werk, klinkt er urgentie door, maar ook een opvallende kalmte. Voor hem is klimaatadaptatie geen abstract thema, maar een dagelijkse drijfveer: niet alleen effectieve maatregelen ontwikkelen, maar ook zorgen dat mensen ze willen omarmen. “Zonder draagvlak gebeurt er niets.”

Nederland is een land van rivieren en kust, deels onder zeeniveau. Door klimaatverandering stijgt de zeespiegel, verzilt de bodem, nemen zowel winterse piekafvoeren als zomerdroogte toe en daalt het landoppervlak. “De komende decennia moeten we keuzes maken die bepalend zijn voor hoe Nederland eruitziet,” zegt Teun. “We leven in een delta die steeds kwetsbaarder wordt. Dat vraagt niet alleen om technische oplossingen, maar ook een omslag in ons denken.”

Die omslag begint bij het besef dat onze delta ooit een dynamisch systeem was. Rivieren en getijden zorgden voor zowel erosie en sedimentatie als voor overstromingen en landvorming. Door menselijke ingrepen zoals dijken, dammen, gemalen en kanalisatie hebben we het natuurlijk gedrag getemd en is die dynamiek grotendeels stilgelegd. Dit heeft ons een hoge mate van veiligheid gebracht, maar is ten kosten gegaan van de waterkwaliteit, ecologie én het vermogen van met name de estuaria en de Waddenkust om mee te groeien met de zeespiegelstijging. “We hoeven niet weg van de maakbaarheid of het idee dat mensen de natuur kunnen beheersen. Immers, zonder de dijken en duinen uit het verleden zou een groot deel van ons land onbewoonbaar zijn, en dat geldt evenzeer voor de toekomst. Maar het zou ook goed zijn te beseffen dat natuurlijke processen ons kunnen helpen het land te laten meegroeien met de zeespiegelstijging. Landspiegelstijging dus, voor onze veiligheid én natuurherstel.”

Heet jouw lectoraat daarom Resilient Deltas? “Ja”, zegt Teun ‘resilience’ draait om het vinden van een adaptieve balans tussen drie waarden die vaak botsen: veiligheid, ecologie en economie. “Als je alles afsluit, kun je technisch gezien een veilige delta bouwen. Maar je vernietigt de ecologie en remt economische sectoren zoals de havens van Antwerpen en Rotterdam. Ga je voor een volledig natuurlijk systeem, dan moet je de dijken verwijderen en kun je hier niet meer wonen. Het gaat om het vinden van een balans waarbij je het systeem zo inricht dat alle drie waarden goed bediend worden en aanpassingen op lange termijn mogelijk blijven.”

Teun Terpstra doet onderzoek naar de toekomst van onze Zuidwestelijke Delta.

“Een resiliënt Nederland is een land waarin natuur niet als luxe wordt gezien, maar als randvoorwaarde voor onze welvaart.”

Het meest sprekende voorbeeld uit Teuns lectoraat is het onderzoek naar [wisselpolders](#): gebieden langs de Westerschelde waar getij achter de zeedijken wordt toegelaten, zodat zand en slib zich ophopen en het land meegroeit met de zeespiegel. “Zo herstellen we ecologie én creëren extra bescherming tegen zeespiegelstijging.” Het project loopt sinds 2022 en zorgt voor debat. “In Zeeland liggen wisselpolders erg gevoelig,” vertelt Teun. “Enkele oppositiepartijen in Provinciale Staten dienden moties in tegen wisselpolders en tegen de gedeputeerde die hier voorstander van is. Kranten stonden er weken vol mee.” Tegelijkertijd omarmen steeds meer partijen het idee. “Wij zitten als onderzoekers midden in dat krachtenveld: kennis leveren en een actieve rol spelen in de discussie. Soms betekent dat ook: misinformatie corrigeren en laten zien wat wél klopt. Dat is niet altijd leuk maar wel nodig, en het is impact in realtime.”

Juist bij zulke ingrijpende keuzes speelt de menselijke kant een cruciale rol. Teun vertelt hoe een bewoonster hem mailde dat er maanden over haar leefomgeving werd gesproken zonder dat iemand haar had betrokken. “Dat raakte me. Want hoewel ik vind dat het idee van een wisselpolder verder moet worden uitgewerkt, gaat dit ook om de woonomgeving van mensen zoals jij en ik. Deze bewoonster heb ik niet ontmoet, maar ze is wel het stemmetje in mijn hoofd dat soms tegen mij zegt ‘... en wat denk je dat ik hiervan vind?’ ”

Hij schetst een toekomst waarin een gezonde, weerbare delta veel verder gaat dan grote waterwerken: het begint bij stoeptegels verwijderen, regenwater infiltreren, herstel van natuurlijke processen, landbouwtransitie en zoetwaterbeschikbaarheid. “Een resiliënt Nederland ziet natuur niet als luxe, maar als randvoorwaarde voor onze welvaart.” Maar hij waarschuwt: “Als we te lang wachten, blijven alleen snelle, technische ‘quick fix’-oplossingen over. Dan hebben we geen tijd meer om natuurlijke processen hun werk te laten doen.”

Nederland kan deze transitie alleen maken met politiek die nu keuzes durft te maken voor de lange termijn, zoals het experimenteren met wisselpolders. “Een transitie is chaotisch: er staat veel op het spel, onzekerheid overheerst en dat geeft wrijving. Het is van groot belang dat de politiek dat verlies zichtbaar maakt én een visie op de toekomst durft te bieden. Oplossingsrichtingen uit de weg gaan betekent later geen onderbouwde keuzes kunnen maken. Als we daarmee wachten bewijzen we onszelf en toekomstige generaties geen dienst. Want één ding is zeker: wij kunnen wachten, maar de zeespiegelstijging wacht niet.”

Toch eindigt Teun hoopvol. Hij ziet een krachtige onderstroom van onderzoekers, beleidsmakers, NGO's, ingenieurs, studenten en agrariërs. “Ondanks de tegenwind zie ik zoveel energie, motivatie en optimisme. De kennis en het bewustzijn groeien snel. Dat proces is niet meer te stoppen. Iedere transitie begint stroef, maar op een gegeven moment kantelt het. Ik denk dat we nu in die fase komen.” Zijn boodschap: toekomstgericht werken vraagt persoonlijke motivatie en nieuwsgierigheid. “Geïnspireerd raken helpt echt,” zegt hij. “Ondanks de soms sombere onderwerpen zie ik dagelijks mensen die met enthousiasme en toewijding onderzoek doen. Ze weten dat hun werk nodig is - en dat geeft kracht om door te gaan.”

Dit interview is onderdeel van de reeks “Samen versnellen” van het [Landelijk Lectorenplatform Klimaatverandering en Systeemtransities \(LLKS\)](#). Om de zoveel tijd verschijnt er een nieuw gesprek met een lector over systeemverandering en een veerkrachtiger Nederland.